

VINCAS KUDIRKA

Lietuvos tilto atsiminimai

VINCAS KUDIRKA

Lietuvos tilto atsiminimai¹

Rugsėjis 1896 m.

Tik da niekad taip nebuvo su tuo parubežiu², kaip šimet. Sutraukė tokią daugybę parubežinių sargų, kad jau nesutelpa ant linijos ir dėl to turbūt bėga į Prūsų pusę. Štai neseniai pabėgo du. Vyresnysis — patyręs, kur jie prisilaiko, nujojo prikalbinėti, idant grįžtų. Kur tau grįš! Jau nė maskoliškai³ nenori kalbėti. Trečiąjį pabėgėlį, tačiau draugai pagavo jau anoje pusėje ir už kojų pervilkto per upę. Būtų prigėręs vargšas, jeigu nebūtų pasiskubinę vilkt — bijojo, mat, kad nesugriebtų jų prūsai ant savo kranto, į pagalbą gavo sargybos mokintus šunis. Šunės⁴, apicierai⁵ ir prasti abieščikai⁶ išvien gauda kontrabandą. Smagi bendrystė.

Likite sveiki, rapukai⁷?! Lik sveiks, šieneli! Ant sveikatos abieščikams ir jų arkliams! Da kitąsyk abieščikų buvo mažiau, o parubežiniai ūkininkai ne viską iš laukų suvalydavo, o dabar kas bus? O kas bus? Vogs da daugiau ir drąsiau daužys kulbėmis⁸ tuos, kurie pasikėsins ginti savo turtą. Kad maskolius vagia — anot vienos žydėlkos⁹ — tai ant to jis maskolius, bet ko jis da muša?

Užgynė vyrams ir merginoms paupiais dainuoti pabaigus darbą — sako negirdėt kontrabandos.

Galėtum manyt, kad iš tikro rūpi ne perleidimas per rubežių kontrabandos, kad jau nepereis ne duona adata. O čia ne. Juk jeigu rūpėtų neperleidimas tikros kontrabandos, tai toks abieščikų vyresnysis nebūtų galėjęs vidudienyje pergabent iš Prūsų pusės palmos¹⁰ kelių metrų aukščio. Kitas vyresnysis nebūtų galėjęs taipogi vidudienyje persigabent siuvamąją mašiną su geležinėmis kojomis. Negalėtų pareit iš Prūsų gelumbė¹¹ apicierams ir abieščikams ir t.t.

Girdėjau šnekant, būk parubežiniai apicierai turi tiesą, ne tik gaudyti kontrabandą, bet ir gabent ją. Gali gabent netik patys, bet ir jų pačios¹², vaikai ir giminės iki ketvirtos kartos iš tėvo pusės ir iki trečios iš pusės motinos. Vienok, nežinantiems tos tiesos, visgi papiktinimas. Kiekvienam gali ateit į galvą, kad ir tokia mintis: „Jeigu tu, bičiuli būdamas parubežio arkangelu taip begėdiškai velki kontrabandą, tai juk man ta nuodėmė labiau pritinka. Ko man neduodi vilkt? Tu paimi ant vieno sykio už kelias dešimtis rublių ir nieks nieko nesako. O tegul koks žmogelis paims kartūno už pusrublį, tai liepi jį pagaut, suduot randą daugiau ne kaip už dešimtis rublių ir užmokėt korą¹³. Kur gi tavo gėda? Tiesa, priežodis sako — jeigu maskolius turėtų gėdą, tai nebūtų maskolius.

O čia matote, koks dalykas. Padaugintai sargybai įsakyta, ypatingai gaudyti lietuvi-

¹Lietuvos tilto atsiminimai — Iš 8, 9 Nr. „Varpo“ 1896 m. [przypis edytorski]

²parubežis — kitaip dar vietos žmonės vadina „pagranyčia“, vieta palei šalies sieną, pasienis. [przypis edytorski]

³maskoliškai — rusiškai. [przypis edytorski]

⁴šunės — sen.: šunys. [przypis edytorski]

⁵apicierai — pasienio sargai. [przypis edytorski]

⁶abieščikas (rus.) — girininkas. [przypis edytorski]

⁷rapukai — sopolės, bulvės, kartopeliai. [przypis edytorski]

⁸kulbė — nupjaustas rąsto gabalas. [przypis edytorski]

⁹žydėlka — žydė. [przypis edytorski]

¹⁰palma — šiltų kraštų medis. [przypis edytorski]

¹¹gelumbė — fabriko gamybos apystoris vilnonis audimas. [przypis edytorski]

¹²pati — žmona. [przypis edytorski]

¹³kora (lenk.) — bauda. [przypis edytorski]

Siena, Nerimas

Draudimai, Kontrolė

Sargyba, Laikraščiai,
Laiškai, Knygos

škus laikraščius ir knygas. Abieščikai nežino, kas tai yra laikraščiai ir knygos, tai jiems tiesiog liepta *lovti bumagu* (gaudyt popierą¹⁴). Tiesa, pamenu, nė prie palmos, nė prie siu-
vamosios mašinos popiero nebuvo. Jeigu turi gaudyt ypatingai tik popierą, tai žinoma, tikroji kontrabanda, kaipo prižiūrima ne ypatingai, lieka užpakalyje. Štai kaip.

Jau ką prie *popieros*, tai imasi smarkiai. Tik sutems jau ir girdi: „pykšt! pokšt! pykšt! pokšt! pokšt! pykšt! pokšt!“, gauda duoda, kad *popierą* neša. Tuoju: „lapatai, lapatai, lapatai, lapatai!“ — lekia strimgalviais raiteliai su apicieru priešakyje į pagalbą. Kaip užlėks ant manęs, tai toks dundėjimas, tokia perkūnija, kad žmogui negali pasakyt. Dabar jau apsipratau, nes laksto beveik kasnakt, bet iš pradžių buvo baisu: tik pykšt — jau aš būdavo pradėdau drėbėt...

Tai naktį. O dieną eina abieščikai su apicieru ir krato namus visų parubežinių ūkininkų. Kas jiems dykaduoniams galvoj, kad trukdo darbininkus žmones? Ateinančią naktį ir ateinančią dieną vėl tas pat. Iš tikro neduoda žmonėms ne dirbt, ne miegot. Bet popieros nesugriebia nė gaudydami, nė kratydami. Tas dalykas labai įpykino parubežinius apicierus ir vienas iš jų, Baron Rylosujev, davė apiciero žodį, popierą išgaudysias. Per dienų dienas, jeigu neišidavo į Prūsus parsinešt kontrabandos, vaikštinėja po miestą, susikišęs iš užpakalio rankas į galus rankovių ir rodos ne kam ko. O tuo tarpu tēmyja. Tegul tik Lietuvis išmes popiergalą ar papiroso¹⁵ kotą, jau Baron Rylosujev ir lenkiasi prie žemės. Nors jisai pats nelabai permanė, kokia ta popiera, kurią reikia gaudyti, bet gi papiroso koto neimdavo. Į trumė a laiką taip išvalė visus miesto užkaborius nuo yvainų — pridursiu: labai neištikimų — popiergalių, kad tokio švarumo neįvykdino nė vienas sanitariškas komitetas koleros¹⁶ laike.

Pamatė kartą: išeina nuo daktaro lietuvio žmogus su laiškeliu rankoje. Paskui tą išeina kitas taipgi su laiškeliu. Trečias taipgi. Sužalavo apiciero galvoje mintis: pas tą daktarą turi būt labai daug *popierės*, jeigu jis net žmonėms dalina. Tuoj nubėgo pas savo vyresnįjį majorą, žmogų labai maskoliškos sąžinės, ir viską išpasakojo. Nuspręsta iškratyt daktaro namus. Ant rytojaus anksti apstatė namus abieščikais, pats Baron Rylosujev suėmė daktarą toli nuo namų, atvažiuojantį nuo ligonio, ir prasidėjo kratymas. Daktarui rodėsi, kad parubežiniai sargai ieškos kontrabandos, bet Baron Rylosujev iš sykio šoko prie knygų. Beknisdamas, užtiko sena neatidarytą lietuvišką laikraštį ir abejojo, ar imt ar ne, ar paskirt prie popieros, ar kaip čia. Paėmė. Išvydęs gi lapelį popieros, kur buvo ranka rašytos lenkiškos eilės, pastvėrė be abejojimo. Nesuprato, kad rankraščiai nepaguli prie kontrabandos ir nepasijuto atlikęs žandaro pareigos, už ką gėda ir atsakymas.

Kitame atsitikime Baron Rylosujev beveik da geriau atsižymėjo. Mieste slampinėjo pakiemiais vienas išėjęs iš proto amatininkas. Nieko nešneka ir bėga nuo žmonių. Kartais išeina į laukus ir persodinėja akmenukus iš vienos vietos į kitą, arba rankioja žoleles. Vieną dieną apie pietus pamatė sumišėlį abieščikas ir davė gaudą. Ugi žiūriu — Baron Rylosujev su keliais raiteliais lekia, tarytum akis išdege. Sumišėlį nė nebandžiusį bėgt apsupo septyni abieščikai. Kad apicieriui būtų lengviau prieit ir iškratyti, vienas abieščikas sudavė porą kartų su karabino kulbe sumišėliui per galvą. Tas, apsvaigęs, parvirto. Tada Baron Rylosujev prišoko prie gulinčiojo kišenių ir ištraukė pundelį popierėlių. „Veskite!“ — paliepė sėsdamas ant arklio. Ir taip, kaip stovėjo, visi traukė į miestą ant kordono. O ten jau buvo prisirinkus daug žmonių, pažiūrėti, ką sugavo. Prisiartina prie kordono, o žmonės ima garsiai juoktis, sėdintis ant prieangio apicieras taipgi šypsosi.

— Kam jūs tą žmogų suėmėte? Juk jis sumišusios galvos.

— Su popiera — atrėmė trumpai Baron Rylosujev, žengdamas ant prieangio ir paduodamas pundelį.

— Žiūri — vienos tik suterštos popierėlių, į kurias vyniojo cukrelius¹⁷.

???

!!!

Sumišėlį paleido, popieras išmėtė lauk, o abieščikui, kuris padavė gaudą, apdaužė žandus.

¹⁴*popieras* (lenk.) — popierius, čia: laikraštis, laiškas, raštas. [przypis edytorski]

¹⁵*papirosas* (lenk.) — cigaretė. [przypis edytorski]

¹⁶*kolera* — cholera, liga. [przypis edytorski]

¹⁷*cukerliai* — saldainiai. [przypis edytorski]

Nuo tos dienos Baron Rylosujev tapo pramintas: *Bumažnij oficer* (popierinis apicieras).

Garbe nusipelniusiems!

*

Jau pusėtinai laiko galas, kaip aš tysau ant Šešupės. Jau daug vandens praleidau į Baltijos jūrą¹⁸; daug žmonių ašarų ir prakaito nuplaukė drauge su vandeniu; daug kojų, kurios mane mindžiojo, supuvo kapuose...

Pagimdė mane Lietuvos miškas; išvedė į svieta¹⁹ Lietuvių rankos; nuo Lietuvos žirgų kanopų pirmąkart sudundėjau...

O drūtas buvau tiltas!...

Da pamenu tą gadynę, kada ponai važinėjo, o žydai vaikščiojo pėsčiomis. Perlėks būdavo karieta, su ketvertu užkinkyta — aš nė neįėjau!...

Sueis viso miesto žydai neš „neštines“ nuodėmės skandyt — aš ne linkt.... Pervąžiuos storiasias prabaščius²⁰ — aš ne krust... da man smagiai, kad išlaikiau. Arba pavasaryje, pradėjus eit lytims: ponpalaikiai sustoję žiopsos ir laukia, kada mane parmuš liūtis.

O jūs, žiopliai — manydavau — aš ne toks lepus, kaip jums rodėsi! Mane ne gvernantės auginio!

Nueidavo sau liūtis, o aš kaip stovėjau, taip ir stoviu.

Teisybę pasakius, tai ir lytlaužos²¹ be reikalo styrėjo — tik man garbę mažino.

Tvirtas buvau.

Lenkai sakydavo, kad aš *most*. Sakykite, kaip sau norite, o aš žinau, kad aš tiltas ir drūtesnis ne kaip jūs *most*.

Vieną kartą važiuo smarkiai per mane du vežimai priešais vienas kitą ir porą žydukų, iš išgastės norėjusių pasišalint nusmuko į upę. Nuo to laiko užginta buvo greit per mane važiuot ir abiejuose mano galuose pastatė stiebelius su lentomis ir lietuvišku parašu: „Žinginė²²“.

Nors man nesmagus buvo tas važiavimas žingine, neduodantis ne padundėt gražiai, bet, jeigu tas žmonėms į naudą, tegul sau...

Stiprus buvau.

Nereikėjo niekad nė taisyti mane. Ir kažin, kaip ilgai būčiau laikėsi be taisymo, kad ne maskolių činovnikai. Tai da ypatingi sutvėrimai — tegul juos liūtis! Girtuokliai neišpasakyti: pyla ir pyla, o degtinė vis nubėga — tarytum štai nuo manės vanduo belyjant. O kaip užkeiks, tai net per mano balkius drebulys pereina, nors maskoliškos kalbos nesuprantu. Labiausiai vienok linkę prie vagystės viešo skatiko — ta dalyką galima sakyti, įvedė į sakramentus. Juk ir ant manęs uždirbo ir tik man sveikatą atėmė. Kad jie iš muito nieko nelaimėtų, bjaurybės!

Vaikštinėjo sykį po mane pavieto viršininkas, Kopejkoliubov, ir pavieto inžinierius Nikčėmnicki.

— Žinote ką, Boleslav Stanislavovič — tarė staiga viršininkas — ar negalima būtų pataisyt šitą tiltą?

— Susimildami Teofilij Dulovič! Juk tiltas sveikas, drūtas²³ — atsakė inžinierius da nesusiprasdamas.

— Na, už *consihuni* daktarai paima kad ir nuo sveiko, jeigu tik norėtų gydytis.

— Aa! Dabar suprantu... Gerai...

Ką juodu tarėsi toliau, nė negirdėjau.

Visi mano plyšiai šypsojosi, kad mane paketino taisyti. Mane taisyti!

Buvau jau užmiršęs apie tą atsitikimą.

Tiktai ar į dvi nedėlias²⁴ ateina žydas, visai nepažįstamas. Apžiūrėjo mane iš viršaus: čia su lazda pabandė, ten paspyrė su koja. Paskui apžiūrėjo iš apačios, nusiavė kojas įbrido

¹⁸Baltijūrė — Baltijos jūra. [przypis edytorski]

¹⁹svietas (sl.) — pasaulis; šviesa. [przypis edytorski]

²⁰prabaščius (lenk.) — klebonas. [przypis edytorski]

²¹lytlauža — trikampis tilto įrengimas, saugantis tiltą nuo cinančių lyčių, laužiantis jas. [przypis edytorski]

²²žinginė — ėjimas ar jojimas žingsniu. [przypis edytorski]

²³drūtas — tvirtas. [przypis edytorski]

²⁴nedėlia (brus.) — savaitė. [przypis edytorski]

Atsiminimai, Ilgesys

Atsiminimai

į upę, pagnaibė vandenyje polius ir apsisukęs išėjo į krantą. Čia sustojo, paskaitė iš pirštų ir greit stvėrėsi ausis — čebatais²⁵, bambėdamas tuo tarpu pusgarsiai: „Gerai jie nori uždirbt, bet ir man išteks, pasidalinsime... kasmet uždirbsime betaisydami...

Žydas nuėjo sau. Man net koktu pasidarė. Argi iš tikro rengiasi mane taisyt?

Pasirodė, kad iš tikro.

Viršininkas su inžinieriu į ūmą laiką²⁶ suspėjo apiprekiuoti²⁷ visa ką, gaut užtvirtinimą, o žydas apsiėmė pristatyt medegą²⁸ ir atlikt darbą. Privežė medžių, pradėjo tašyt, pjaustyt ir vieną dieną mane uždarė.

Be reikalo privežė medžių, nes man iš jų nieko neprisidėjo. Tiktai ką skiedrų pritašė, kad visi matytų. Mane taipgi vargino: čia paskliutavo, ten paobliavo, ten paskutinėjo — ir tiek. Tiesa poškino, baladojo dikčiai — mat dirbo. Tik man nuo to darbo įsisuko liga. Ant rytojaus po pa taisymo, pamenu, buvo prekymetis. Žmonelių, ir pilnais ir tuščiais pervaziavo ne mažai. Per visą dieną nieko, o vakare apėmė krėsti drugys. Kitą dieną važiuoja vežimas šieno — ar nenudiegs man kairiąją pašonę? Pusę dienos buvau į tą šoną pakrypęs. Nuo to laiko jau man kasdien šis ar tas kenkė. Pasijutau, kad jau aš ne tas tiltas, ką kitąsyk. Ypač man buvo pikta, jog į niekus pavirtau ne iš savo kaltes, ne iš senatvės, o tik per činovnikų besąžinybę. Pasižiūrėjau sykį į Šešupę — net pasibaisėjau, išvydęs savo paveikslą: taip nusiminęs, taip nesmagus jo vaizdas.

O ką gi darysi? Kad ir paliegęs, tarnavau žmonėms toliau.

Atėjo naujas viršininkas. Senąjį už vagystę viešų pinigų perkėlė į kitą vietą, kur pinigai da nebuvo išvogti. Šitas naujasis vadinosi Maksim Maksimovič Merzavcev. Turėjo jis gaidžio būdą ir visada vaikščiojo su pentiniais prie čebatų. Nieks nepatikėtų, jog aš iš pirmos beveik dienos puoliau jam į akis. Tai tik turiu laimę prie viršininkų!

Atėjo Merzavcevui į galvą mane sumaskoliuoti²⁹. Už tokį darbą, kaip paskiau patyriau, visokį viršininkai taipgi gerai uždirba — da daugiau, ne kaip už tolydinį taisymą.

Maskoliavimą pradėjo nuo užgynimo lietuviškos kalbos ir rašto.

— Viešoje vietoje — ištare Maksim Maksimovič — turi būt vartojama maskoliška kalba.

O ta vieša vieta buvo mat anos lentutės su parašu „Žinginė”. Užtepė lietuvišką parašą ir padėjo maskolišką: „Šagom”.

Bet šitas pasikėsinimas su uždraudimu lietuviškos kalbos nepasisekė. Naujas parašas patiko tik vaitams, šaltyšiams³⁰ ir piemenims: būdavo eina pro jį lėčiau ir bando neva maskoliškai kalbėt. Vienok, arkliai išvydę maskolišką parašą pradėjo baidytis. Į trumpą laiką sudaužė keletą vežimų, sužeidė arba suvažinėjo keletą žmonių — na ir turėjo maskolišką parašą pašalint. Nors lietuviško nesugražino, bet arkliai jau nesibaidė. Likau visai be parašo.

Dabar, sakau, jau manęs nejudins.

Kur tau?

— Aš turiu jį sumaskoliuoti — ištare kitu žygiu Merzavcev, šnairiai pažiūrėjęs į mano atlošas³¹.

Laukiau, ką su manim padarys. Akyva buvo žinot, prie ko stversis dabar smarkusis maskolinojas Lietuvos tilto, jau sykį nepasisekus. O jo tuo tarpu užmanyta, pritaikyt prie manęs baisiausia dalyką — prievartą. Kad da nors gerumu, tai kad ir jaustum neteisingus siekius, tai rodosi visgi nebūtų taip sunku ir bjauru. O čia prievarta!

Užmanė, matote, išmest mano dalis, pataisytas da lietuvių rankomis ir vieton įstatyt naujas, parengtas maskolišku būdu po viršininko priežiūra. Į šę radžiu buvo net nuspręsta statyt visai naują kitą, tiktai pradėjus svietai rėkti, turėjo apsistot ant „pertaisymo”.

Šaukiasi viršininkas inžinierių, tą Nikčemnickį ir sako, norįs tą ir tą, taip ir taip. Inžinierius, žiūrint toks tiktai pelių perkūnas, o kaip gabus prie užgriebimo pinigų! Mato, kad čia užmanyta neteisybė nesutinka prie to prisidėt ir da pats pamena ant vieškelių esą

²⁵čebatas (brus.) — ilgas aulinias batas. [przypis edytorski]

²⁶į ūmą laiką — greitai. [przypis edytorski]

²⁷apiprekiuoti — įvertinti. [przypis edytorski]

²⁸medega — medžiaga. [przypis edytorski]

²⁹maskoliuoti — rusinti. [przypis edytorski]

³⁰šaltyšius (lenk.) — kaimo seniūnas. [przypis edytorski]

³¹atloša — atrama. [przypis edytorski]

daug tiltelių, kuriuos galima būtų apmaskoliot. Žiūrėk tu! Tai neva lenkas, katalikas, o Maskoliams padeda maskoliot Lietuvos tiltus! Da žmonės šneka, būk lenkai eina išvien su lietuviais.

Pertaisymą apiprekiavo 3000 rublių. Darbą paėmė pažįstamas jau mums žydas, inžinieriaus didžiausias bičiulis.

Privežė baisybė medegos, mane vėl uždarė ir prasidėjo darbas. Triukšmo buvo kur kas daugiau, ne kaip pirmąkart taisant. Vyrelė tu mano! Kaip ėmė draskyt mane, tai sakau, bus man paskutinioji. Da laimė, kad išgelbėjo mane inžinieriaus ir žydo godumas. Marzavcev ne nesusiprato.

Matote, kad mažiau reiktų pirkti naujos medegos, tai įsakyta darbininkams, žinoma už geresnį užmokestį, naktimis tašyt ir obliuot senas išmestas mano dalis. Iš vakaro buvo jos senos, o iš ryto jau naujos ir tiko.

Na, už tai pertaisymas parėjo tik į 500 rublių.

Tokiu būdu atgriebiau atgal daug lentų ir balkių, nors susilpnintų, bet visgi savo ir drūtesnių už naujuosius priedus. Davė štai iš vienos pusės naujus polius — jau apie menkesnes dalis nė neminėsiu. Tai man coliai! Kreivi, ploni ir da gi įstatyti į žemę viršūnėmis, mat, kad per vandenį nebūtų taip žymus jų plonumas. Ar tai jiems tiltą laikyt? Karvelidei dar per menki!

Tai gi dabar aš jau toks ir tiltas.

Važiuoja tuščiomis, o aš siūbuoju, tarytum kliubai; eina pėsčias — aš siūbuoju; šunelis zovada³² perbėgs — aš taipgi siūbuoju. Sakau, kad nebūčiau atgriebęs nors keletą savo senųjų dalių, tai būt buvę po manęs.

Visi mato, kad aš niekai, o viršininkas nesirūpina. Jis tikisi, mat, jog aš jau sumaskolintas, gyrėsi vyriausybei ir jam to gana.

Ką aš sakau, gana? Negana!

Neseniai vėl išsitarė Maksim Maksimovič, kad jis versis mane į pravoslaviją³³. Kaip atliks, tai sunku įspėti. Aš žinau tik, kad verčiant į pravoslaviją, turi pravoslaviškai apkrikštyt, t.y. panardint į vandenį.

Tai mane dėl to silpnino, kad aš panerčiau į Šešupę?

Išgrauš!

Kol bus tilte nors viena senoji mano dalelė, tai tokio krikšto nebus — išlaikysiu. O visų dalių bičiuliai permaintyt nesusėsite... Juk ir jūs patys ne amžini: nusmuksite, bevažinėdami per *savo darbo* hitus.

Taisymas, Nuostaba

Ryžtas

³²zovada (lenk.) — šuoliais. [przypis edytorski]

³³pravoslavija — stačiatikystė. [przypis edytorski]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/kudirka-lietuvos-tilto-atsiminimai>

Tekst opracowany na podstawie: Vincas Kudirka, Vinco Kudirkos raštai, tomas I, 1909.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Utwór powstał w ramach konkursu „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”, realizowanego za pośrednictwem MSZ RP w roku 2013. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja parengta įgyvendinant projektą „Wolne Lektury” (<http://wolnelektury.pl>). Skaitmeninė reprodukcija padaryta Fondo „Nowoczesna Polska”/Lietuvos kultūros paveldo — virtualioje erdvėje (<http://www.epaveldas.lt>), pasitelkiant egzempliorių iš bibliotekos kolekcijos. Veikalas sukurtas konkurso, įgyvendinamo 2013 m. bendradarbiaujant su Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerija — „Bendradarbiavimas viešosios diplomatijos srityje 2013” („Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”) ribose. Leidžiama laisvai naudoti veikalą, su sąlyga, jog bus išsaugota aukščiau pateikta informacija, taip pat informacija apie taikomą licenciją, teisės turėtojus bei konkursą. Publikacija išreiškia tik autoriaus pažiūrą, todėl negali būti tapatinama su oficialiomis Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos pažiūromis.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Monika Bogdziewicz, Paulina Choromańska.

Okladka na podstawie: [kevin dooley@Flickr](mailto:kevin.dooley@Flickr), CC BY 2.0

ISBN 978-83-288-0480-7

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).